

10. Шахрай В.М. Технології соціальної роботи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 464 с.
11. Яцемирська Р.С., Беленькая І.Я. Соціальна геронтологія. М., 1999.

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ЯК НАСЛІДОК ПРАВИЛЬНОГО ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ: ПОГЛЯДИ А.С. МАКАРЕНКА

Р.В. Седенкова,
науковий керівник О.А. Жукова
Україна, м. Харків,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді в Україні» [3] та Положенню про організацію професійної орієнтації населення [2] профорієнтаційна робота сприяє підвищенню соціальної та професійної мобільності людини. Аналіз психологічних, педагогічних та науково-методичних праць показав, що соціальна активність, як наслідок правильного вибору професії, була розглянута в деяких аспектах, серед яких:

- 1) вплив професії на життя людини (О.М. Борисова, В.І. Лазаренко, Д.М. Дубравська);
- 2) соціальна активність молоді як наслідок вільного вибору професії (І.Д. Бех);
- 3) формування соціально-трудової активності майбутніх фахівців соціальної сфери (Н.М. Мамай, О.І. Васюта).

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати думку про те, що зміст поняття «соціальна активність» як наслідок правильного вибору професії в історичному аспекті досліджено недостатньо. Цей факт і обумовив вибір теми нашої роботи.

Мета статті – розглянути основні положення теорії А.С. Макаренка щодо умов правильного вибору професії його вихованцями та висвітлити її вплив на формування соціальної активності особистості.

Сучасними дослідниками соціальна активність визначається як динамічне утворення, суб'єктом-носієм якої виступає людина [2]. Розвиток соціальної активності відбувається через систему зв'язків людини з навколишнім соціальним середовищем у процесі пізнання, діяльності і спілкування. Соціальна активність проявляється як здатність діяти свідомо, не тільки пристосовуючись до зовнішнього середовища, але й цілеспрямовано змінюючи його. У практичному житті вона виступає як діяльність, спрямована на організацію та координацію активності індивідів, освоєння ним зовнішнього середовища.

Ініціативну, здатну до організаторської роботи молодь, яка несе відповідальність за свої дії та дії інших, виховував А.С. Макаренко. Сучасні дослідники, проаналізувавши досвід роботи трудової колонії імені М. Горького, Курязької колонії та трудової комуни імені Ф.Е. Дзержинського, виділяють основні положення, які можуть бути корисними в процесі формування соціальної активності в юнацькому колективі. Серед них:

- 1) створення «відносин підпорядкування, а не рівнозначності». А.С. Макаренко вважав, що товариш повинен уміти підкорятися товаришеві, не тому що він сильніший фізично або розумніший, а тому, що його уповноважив колектив, і він за цей колектив відповідає;

- 2) система «виховання відповідальністю» - чим відповідальніша справа доручається вихованцям, тим відповідальніше вони до неї відносяться;

3) система не «звільнення від відповідальності». А.С. Макаренко вважав звільнення від відповідальності звільненням від колективу. Саме така дисципліна, на думку педагога, є показником згуртування колективу [8].

Проаналізувавши погляди А.С. Макаренка, можемо стверджувати, що виховання соціально активної людини не можливе без приналежності до сформованого колективу, в якому наявні відносини взаємної відповідальності. На думку педагога, «правильне виховання» повинно бути організовано шляхом створення єдиного, сильного, впливового колективу, ознакою якого є згуртування його членів навколо єдиної мети, єдиної дії.

Аналіз сучасної наукової літератури з обраної теми (О.В. Безпалько, О.М. Борисова, Н.М. Мамай) дає підстави стверджувати думку про те, що розвинена соціальна активність особистості також є можливою за умов правильного вибору професії.

У зв'язку із вищезазначеним, вважаємо за необхідне звернути увагу на історико-педагогічні надбання саме А.С. Макаренка, бо його педагогічна спадщина багата ідеями професійної орієнтації молоді.

Дослідниками, що займались вивченням системи професійного та трудового виховання А.С. Макаренка [7], звернуто увагу на актуальність положень видатного педагога щодо профорієнтації сучасних вихованців. Серед них:

- поетапне та поступове включення вихованців у різноманітні види професійної діяльності, введення розподілу праці на окремі операції;
- розвиток ідеї свободи вибору різних видів професії;
- розробка ідеї творчої праці, як результату ставлення до роботи з любов'ю, свідомого бачення в ній радощів, розуміння користі та необхідності праці, основної форми прояву таланту особистості;
- розвиток ідеї особливого усвідомлення вихованцями себе і свого місця в системі ділових міжособистісних відносин;
- обґрунтування поступового переходу трудового виховання у виробниче виховання;
- творчий підхід до поєднання виробництва та навчання, результатом якого було отримання вихованцями професії та документа про середню освіту.

У своєму дослідженні ми акцентуємо увагу на тому, що праці А.С. Макаренка містять багато цікавих ідей щодо вибору вихованцями власного життєвого шляху, де свідомий вибір конкретної спеціальності серед широкого розмаїття професій може зробити особистість щасливою. Під час професійного самовизначення своїх підопічних педагог звертав особливу увагу на їхню трудову підготовку та сформованість тих якостей, що дозволять індивіду обрати саме ту спеціальність, яка буде бажаною для нього та корисною для суспільства.

А.С. Макаренко вважав, що однією з умов правильного вибору людиною професії в майбутньому є виховання в неї любові до праці з дитинства, а особливо в період юнацтва. «Ми добре знаємо, що від природи всі люди володіють приблизно однаковими трудовими даними, але в житті одні люди вміють працювати краще, інші - гірше, деякі здатні тільки до найпростішої праці, деякі - до праці більш складної і, отже, більш цінної. Ці різні трудові якості не даються людині від природи, вони виховуються в ній протягом життя й особливо в молодості. Отже ... виховання трудової якості людини - це підготовка та виховання не тільки майбутнього життєвого рівня, але і добробуту», - зазначав педагог [1, С. 393].

Аналіз праць видатного педагога дозволяє виділити наступні чинники вдалого трудового виховання, що сприятимуть подальшій соціальній активності індивіда та вдалому вибору ним професії:

- 1) значення особистості як громадянина буде залежати виключно від того, наскільки він в змозі брати участь у суспільній праці, наскільки він буде до цієї праці підготовлений;

2) кожен вид праці повинен бути творчим: «творча праця можлива тільки тоді, коли людина відноситься до роботи з любов'ю, коли вона свідомо бачить у ній радість, розуміє користь і необхідність праці, коли праця стає для неї основною формою прояву особистості і таланту. Таке ставлення до праці можливо тільки тоді, коли утворилася глибока звичка до трудового зусилля, коли ніяка робота не здається неприємною, якщо в ній є якийсь сенс»;

3) у трудовому зусиллі повинна виховуватись не тільки робоча підготовка людини, але й правильне ставлення до людей;

4) головна користь праці визначається в психічному і духовному розвитку людини;

5) праця має не тільки велике значення в суспільно-виробничому, але й в особистому житті [1].

В контексті зазначеної теми, ми вважаємо за необхідне акцентувати увагу на особливостях контингенту, з яким працював А.С. Макаренко. У своїй статті «Вибір професії» педагог наголошує на тому, що до того моменту, як безпритульні діти потрапити в його колонію, вони «...вже обрали собі «професію», були нею дуже задоволені», а його непрохану консультацію «зустрічали навіть з деяким опором» [6].

Працюючи з даним контингентом населення, головними методами профорієнтаційної роботи А.С. Макаренка були: терпляче привчання дітей до праці, до школи; розширення їхнього світогляду; вивчення розмаїтості професійної діяльності людини.

Про позитивні наслідки своєї роботи вчений пише наступне: «Перед їх очима ... відкрилися широкі шляхи. Спочатку обережно, потім все сміливіше та й сміливіше мої вихованці вступали на них, ... відкривали нові перспективи ... Багато моїх вихованців давно стали дорослими людьми ... Тисячі розійшлися по Радянському Союзу, і всі знайшли для себе професію ... Мені важко сказати, що вони обрали, ... набагато легше сказати, чого вони не обрали. І, здається, єдина "професія", яку вони обійшли з презирством, це "професія" злодія або шахрая. І що вражає: під час вибору професії вони менш за все думали про майбутні заробітки, про матеріальні стимули. Вони жадібними очима стежили за великим підйомом нашого життя і бачили, де потрібні сили, де не вистачає людей» [6]. Таким чином, через залучення своїх підопічних до різних видів діяльності А.С. Макаренко ненав'язливо знайомив своїх вихованців з різноманітними професіями, що в подальшому спонукало їх обирати потрібний для суспільства і власної особи фах.

Отже, аналіз праць А.С. Макаренка дає підстави стверджувати, що у власній повсякденній педагогічній діяльності видатний педагог особливу увагу приділяв профорієнтаційній роботі, наслідком якої було освоєння вихованцями різноманітних видів праці, формування в них любові до неї, свідомий вибір майбутньої професії. Сьогодні ці характеристики є одними із таких, що сприяють підвищенню соціальної та професійної активності й мобільності сучасної людини, а тому потребують більш детального вивчення та висвітлення.

Література

1. Макаренко А.С. Избранные произведения в трех томах. Т. 3. Составитель Н.Д. Ярмаченко. К.: Изд-во «Радянська школа», 1984. С.392-400.
2. Безпалько О.В. Розвиток соціальної активності особистості у дитячому об'єднанні // Вісник психології і педагогіки. Випуск 8. К., 2012.
3. Положення про організацію професійної орієнтації населення: Наказ Міністерства освіти України та Міністерства соціального захисту населення України від 31.05.1995 р. № 27/169/79 // Збірник нормативних та методичних матеріалів з питань

професійної орієнтації незайнятого населення та інших категорій громадян / Державний центр зайнятості. Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості. К., 1997. С. 30-41.

4. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 5 лют. 1993 р. № 2998-XII // Бюл. законодавства і юрид. практики України. 1997. № 5. С. 170–179; Відомості Верхов. Ради України. 1993. № 16. Ст. 168. С. 409–417.

5. Сивашинская Е.Ф. Педагогика: в помощь сдающему государственный экзамен [Электронный ресурс]. Электронные текстовые, графические данные (1,38 Мб). – Брест: Изд-во БрГУ имени А.С. Пушкина, 2009.

6. Хрестоматия по педагогике. учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Под ред. д-ра пед. наук, проф. З.И. Равкина. М., «Просвещение», 1976. С. 248–250.

7. Черевань І.І. Організація профорієнтації вихованців в спадщині А.С. Макаренка // Педагогіка формування особистості у вищій і загальній школі. 2013. Вип. 29 (82). С. 98-101.

ТЕХНОЛОГИЯ ФАНДРАЙЗИНГА В ПРОСОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ РОССИЙСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Е.А. Серова,
научный руководитель И.Ф. Албегова
*Россия, г. Ярославль,
Ярославский государственный университет им. П.Г. Демидова*

Просоциальная активность молодежи в настоящее время становится все более важным ресурсом развития социально-культурной сферы российского общества. Просоциальная активность может находить свое выражение в волонтерских объединениях молодежи или в работе некоммерческих организаций (НКО). В России институт волонтерства начал законодательно оформляться с середины 1990-х гг., поэтому крайне актуальными в настоящее время являются вопросы правового и экономического регулирования волонтерской деятельности.

Волонтерство (добровольчество) – это система трудовых отношений, построенная на механизме нематериального стимулирования и преследующая социальные, благотворительные и иные общественно-полезные цели.

Важное место в привлечении материальных средств волонтерской деятельности принадлежит технологии фандрайзинга. Фандрайзинг (fundraising – по-английски и fund raising) - привлечение и аккумулирование средств из различных источников. По своей сути технология фандрайзинга мало чем отличается от поиска инвесторов. Отличия заключаются в том, что инвесторов обычно ищут под коммерческие проекты, для создания основных фондов, когда отдача от инвестиций предполагается спустя довольно длительное время. Целью инвестора является извлечение прибыли. Фандрайзинг же связан с поиском средств под некоммерческие проекты, которые не могут быть реализованы в коммерческом режиме и когда испытывается нехватка оборотных средств на реализацию проектов и программ - не на создание основных фондов, а на деятельность. Поэтому очевидно, что фандрайзинг - технология, чрезвычайно свойственная для социально-культурной сферы [2].

Фандрайзинг в широком смысле представляет собой технологию поиска источников финансирования, которой в основном занимаются общественные организации. В связи с этим можно сказать, что фандрайзинг - это поиск источников финансирования, необходимых для осуществления деятельности некоммерческих организаций,